

Sundbyberg 24 mars 2025

Referens: Ju2025/00016

Vår referens:

mia.ahlgren@funktionsratt.se

Till ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.L6@regeringskansliet.se

Remissvar Mediegrundlagarna och tillgänglighet till vissa medier (SOU 2024:96)

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt - rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla.

Sammanfattning

Utredningen har haft uppdrag att analysera hur den Europeiska Tillgänglighetslagen (direktiv 2019/882) förhåller sig till svenska mediegrundlagar och föreslå ändringar i förekommande fall för att kraven i direktivet ska uppfyllas. Utredningen bedömer att det finns behov av fem ändringar som rör tillgänglighetskrav på förpackningar, audiovisuella medietjänster, e-handelstjänster, e-böcker och programvara samt allmänna krav på information om tjänster.

Funktionsrätt Sverige välkomnar att utredningen att konstaterar att "tillgodogöra sig information väger tungt". Däremot beklagar vi att ännu en grundlagsutredning som rör tillgänglighet undviker att göra en analys av den så kallade etableringsfrihetens relation till Sveriges åtaganden om konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det saknas förslag om en hållbar lösning för tillgänglighetskrav som respekterar åtaganden enligt konventionen. Inget annat land som vi känner till sätter företagets etableringsfrihet framför individers rätt till information och yttrandefrihet i grundlagen.

Yttrandefrihet i enlighet med konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning gäller inte bara EU, utan totalt 192 stater, däribland Sverige. Stater och företag över hela världen arbetar således med att uppfylla sina åtaganden och ända sedan internets födelse har tillgänglighet varit en viktig del för att stärka yttrandefrihet och tillgång till information för personer som möter funktionshinder. Teknisk utveckling har sänkt kostnader. Vi avslår författningsförslag som begränsar tillämpning till en förpliktelse som följer av medlemskapet i Europeiska unionen. Det behövs en hållbar grundlag som säkerställer tillgänglighetskrav i lag i framtiden.

Kort om den europeiska tillgänglighetslagen

Direktivet antogs redan 2019 av EU, med stöd från Sveriges regering. EU har ett pågående överträdelseförfarande mot Sverige för brister i genomförande av direktivet och försenat genomförande. Direktivet kom efter uppmaning från FN:s funktionsrättskommitté till EU i september 2015. Det är motiverat både utifrån EU:s åtaganden i konventionen och för att underlätta för företag med gemensamma tillgänglighetskrav för inre marknaden.

I enlighet med artikel 24.2 har tillgänglighetskraven i bilagor koppling till andra unionsakter, t.ex. generella krav i upphandlingsdirektivet och krav i strukturfonder. Flera andra direktiv och förordningar är beslutade, till exempel den reviderade eIDAS-förordningen och AI-förordningen, med artiklar som hänvisar till kraven i Tillgänglighetslagen. Den gemensamma kravbilden underlättar för företag och konsumenter, inte minst genom att krav i komplexa värdekedjor omfattar alla ekonomiska aktörer som möjliggör att lösningar faktiskt ger konsumenten tillgång och inte hindras för att till exempel en distributör orsakar hinder i kedjan.

Konsekvensanalys utifrån Funktionsrättskonventionen med särskild hänsyn till etableringsfriheten

Etableringsfriheten uttrycks inte direkt i texten i mediegrundlagarna, men utredningen skriver att "Det brukar framhållas att tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen vilar på vissa grundprinciper" däribland etableringsfrihet. Det tolkas ofta utifrån att alla ska ha rätt att publicera sig, äga och driva olika medier för att garantera yttrandefriheten i mediegrundlagarna. Funktionsrätt Sverige har ända sedan det första undantaget infördes ansett att tolkningen om att tillgänglighetskrav äventyrar etableringsfriheten inte är korrekt. I flera utredningar har argumentet att tillgänglighet kostar för mycket legat till grund för att införa omständliga skrivningar kopplat med hänvisning till etableringsfrihet. Detta rör emellertid en annan princip nämligen proportionalitetsprincipen. Den har alltid varit omhändertagen i de rättsakter som tidigare har ansetts kräva undantag i mediegrundlagarna. I tillgänglighetsdirektivet finns det bland annat undantag för mikroföretag och koppling till oproportionerlig börda.

Funktionsrätt Sverige anser att det krävs en konventionskonform tolkning utifrån relationen mellan etablering av medieföretag, som redan från början har möjliga undantag från krav, och den enskildes yttrande- och åsiktsfrihet enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Ska företag skyddas på bekostnad av enskildas fri- och rättigheter?

Utredningen har inte presenterat någon konventionskonform tolkning, trots tillgänglighetsdirektivets skäl 12: "Efter det att unionen blev part i konventionen har konventionens bestämmelser blivit en integrerad del av unionsrätten och är bindande för unionens institutioner och

medlemsstaterna." Det finns fler motiveringar och hänvisningar till konventionen, i till exempel skäl 50 och 103. Men konventionen gäller även i Sverige. Idag har 192 stater antagit konventionen, snart lika många som antagit Barnkonventionen. Europakonventionen artikel 10, och EU-stadgan om grundläggande rättigheter artikel 11, om yttrandefrihet tar upp: "villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till /--/ till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för /--/ rättighet.

Tillgänglighet är en grundläggande princip i konventionen. Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering i Sverige, även om skyddet behöver förstärkas enligt FN. För ett år sedan fick Sverige skarpa rekommendationer för andra gången från FN efter dialog om genomförande av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I kommitténs slutanförande uttrycktes oro för att Sverige inte förstår normer och principer, eller sina åtaganden enligt konventionen.

Utredningen aktar sig för att lyfta rättigheter och diskriminering, i stället står det om att "underlätta" till exempel (sid 18 sammanfattningen):
"Intresset av att underlätta för personer med funktionsnedsättning att ta del av och kunna tillgodogöra sig information väger i det hänseendet tungt"

Funktionsrätt anser därför att alla undantag ska tas bort kring tillgänglighet i mediegrundlagarna och att riksdagen en gång för alla uttalar att yttrande- och åsiktsfrihet för personer med funktionsnedsättning ska säkras genom krav på tillgänglighet enligt lag. Etableringsprincipen är inte hotad. Publicisterna skyddas genom EU-rättens balanserade proportionalitet.

Synpunkter på vissa förslag

Bestämmelse för förpackningar och anvisningar (12.2.1)

Funktionsrätt Sverige ifrågasätter behovet av en ny bestämmelse.

Tillgänglighetsdirektivet är uppbyggd i enlighet med flera andra lagar kring marknadskontroll och CE-märkning som används för konsumentskydd, men utredningen landar i att direktivet inte har ett sådant syfte. Varför skulle inte konsumenter som möter funktionshinder behöva information för att skyddas mot diskriminering och varor och tjänster de inte kan använda. Om det krävs en ändring behöver den utformas bredare som en hållbar lösning med möjlighet att ställa tillgänglighetskrav oavsett "en förpliktelse som följer av medlemskapet i Europeiska unionen".

Bestämmelse för e-böcker (12.2.2)

Funktionsrätt Sverige konstaterar att Sverige har ändrat definitionen av e-böcker i den svenska lagen, och att tillgänglighetskraven för e-böcker inte införts i svensk författning, trots att Tillgänglighetslagen ska tillämpas 28 juni 2025. Eftersom Tillgänglighetslagen är ett direktiv. Det finns möjlighet att

vidga omfattningen så länge det förhåller sig till liknande krav. Funktionsrätt Sverige har redan föreslagit att lagen borde gälla läromedel, även om de inte tillhandahålls som konsumentprodukter, som skulle underlätta utbildning för barn och vuxna med funktionshinder som kräver uppläst text.

Det finns redan en standard för ePUB3 som används för e-böcker sedan lång tid, och som medger tillgänglighet. Vi menar att det ska ses som tillgänglighet genom universell utformning snarare än en "alternativ presentation" eller. Om det krävs en ändring av mediegrundlagar behöver den utformas bredare som en hållbar lösning med möjlighet att ställa tillgänglighetskrav oavsett "en förpliktelse som följer av medlemskapet i Europeiska unionen".

Bestämmelser om information och format (12.3.1)

Utredningens förslag: Två nya delegationsbestämmelser införs i yttrandefrihetsgrundlagen. En förutsättning för tillämpningen av båda bestämmelserna är att skyldigheten vilar på en förpliktelse som följer av medlemskapet i Europeiska unionen.

Funktionsrätt Sverige välkomnar att betänkandet beskriver syftet att säkerställa tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, men vi menar att det behövs en formulering som på ett övergripande och mer hållbart sätt rör tillgänglighetskrav och olika tekniker. Se vårt övergripande resonemang och behov av analys av etableringsfriheten som lyftes [remissvar redan i januari 2017 från Myndigheten för delaktighet](#).

Bestämmelse om överföring av tillgänglighetstjänster (12.3.2)

Funktionsrätt Sverige hänvisar åter till behov av en formulering som på ett övergripande och mer hållbart sätt rör tillgänglighetskrav och olika tekniker, oavsett "en förpliktelse som följer av medlemskapet i Europeiska unionen" och tidigare resonemang kring etableringsfriheten. Vi vill också påminna om att den tekniska utvecklingen idag underlättar undertext, transkribering på flera språk och utvecklingen går också framåt kring bildbeskrivningar som gör att kostnader för tillgänglighet i vissa fall försvunnit och i andra fall minskat drastiskt eftersom de är integrerade i flera av programvaror som används.

Övriga synpunkter (12.4.2)

Utredningen avslutar med ett stycke om behov av översyn av vilka delar av tillgänglighetsdirektivet som regleras på lagnivå och vad som kan föreskrivas i förordning och i tillämpningsföreskrifter.

Funktionsrätt Sverige vill påminna om vårt remissvar och särskilda yttrande i samband med genomförandeutredningen där vi kritiserade den normhierarki som var bestämd redan innan utredningen startade. Den krångliga lösning och brist på förståelse för att det är tillgänglighetskraven i

bilagorna som är hjärtat i Tillgänglighetslagen, har lett till att ekonomiska aktörer i Sverige har mycket svårare att konkurrera på den gemensamma marknaden eftersom kraven är nästan omöjliga att hitta och flera delar av direktivet inte är genomförda i svensk författning. Det innebär också att rättigheter och skyddet för svenska konsumenter som möter funktionshinder är sämre än i andra delar av EU. Vi borde ha gjort som flera andra länder som infört hela direktivet med bilagor i lag redan 2022. Nu behöver vi göra om och göra rätt.

Vi bifogar en bilaga med några av luckorna i genomförandet av tillgänglighetslagen och hoppas att regering och riksdag långsiktigt säkerställer rättigheter i enlighet med funktionsrättskonventionen.

Vänliga hälsningar

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'NM', with a long horizontal flourish extending to the right.

Nicklas Mårtensson,
Ordförande
Funktionsrätt Sverige

Bilaga om Fler brister i genomförande av tillgänglighetsdirektivet

Funktionsrätt Sverige förutsåg i samband med utredning och proposition om genomförande av tillgänglighetsdirektivet ett överträdelseförfarande som nu pågår mot Sverige för brister i genomförandet.

Svensk lagstiftning en labyrint som förvillar i stället för att förenkla

Valet att dela upp innehållet i direktivet i en lag, en förordning och föreskrifter från myndigheter har krånglat till regelverken för alla som vill göra rätt. Det är näst intill omöjligt att hitta tillgänglighetskraven och förstå innehållet i direktivet. Sammantaget gör det att tiden för inläsning som kan användas som underlag för att göra undantag ökar. Just argumentation för att göra undantag är lättast att hitta, i såväl lag, förordning som särskild föreskrift.

Splittringen gör det svårt att hitta skillnaderna mellan direktivet och nationell lag finns. Lagstiftaren har betonat harmoniserade krav i EU, men Sverige har inte infört hela direktivet och bidrar därmed till olika regelverk och förutsättningar inom EU.

Sammanfattning av luckor och brister som kvarstår:

- Titeln i svensk rätt begränsar lagens omfattning till "vissa" produkter och tjänster.
- Artikel 24.2 om andra unionsakter, artikel 29 b om efterlevnadsåtgärder (enforcement), samt krav på nödnummer 112 saknas i svensk lag.
- Avvikande definition av e-böcker i svensk lag.
- Oklart [vilka detaljer som fortfarande saknas som vi började inventera i samband med propositionen](#), men t ex krav på information som rör tjänster till konsumenter saknas (art 13).
- Vissa tillgänglighetskrav i bilagor saknas fortfarande. Problem att de ligger på förordning respektive föreskriftsnivå och inte i lag.
- Sen utredning av förhållande till mediegrundlagar bidrar till ytterligare långa förseningar.
- Oproportionerligt fokus på undantag i lag, förordning och en särskild föreskrift utan att koppla till fördelar.
- Avsaknad av konsekvensanalys och fördragskonform tolkning i relation till Funktionsrättskonventionen. Fokus på kostnader (inte nytta).

Sammanställning yttranden om Tillgänglighetslagen

[Februari 2025 Remissvar Mediemyndighetens förslag till föreskrift](#)

[Oktober 2024 Remissvar PTS förslag till föreskrift](#)

[Januari 2023 skrivelser till riksdagen med](#)

[Förfrågan om möte med Socialutskottet angående Tillgänglighetsdirektivet](#)

[Förslag Tillgänglighetsdirektivet JAN 2023.pdf](#)

[Tabell översikt jämförelse proposition genomförande av
tillgänglighetsdirektiven.pdf](#)

[Januari 2022 skrivelse till regeringen angående andra unionsakter och
proportioner om tillgänglighet](#)

[Oktober 2021 remissyttrande betänkande om genomförande av
tillgänglighetsdirektivet.](#)

[Maj 2021 Särskilt yttrande över betänkandet om Genomförande av
tillgänglighetsdirektivet i Sverige 20210507.pdf](#)